

VURDERINGSPROBLEMER.

At Hans Chr. Riis.

Den organiske Balances Vurderingsteori i det nye Tyskland.

I »Festausgabe der Zeitschrift der Akademie für Deutsches Recht« (15/10 1936) har Prof. Dr. Carl Lüer, Frankfurt a. M., skrevet en Artikel: »Gedanken zum Neubau des Bilanzrechts«, hvori han skarpt angriber de saakaldte »stille« (usynlige) Reserver og hævder, at den eneste Maade, hvorpaa man effektivt kan forhindre Dannelse af disse »stille« Reserver, er ved at kræve Status opstillet paa Grundlag af den i Øjeblikket gældende Genanskaffelsesværdi (»dass eine wahre Vermögensrechnung, wie es die Bilanz sein soll, nur auf Tageswerten aufgebaut sein kann, genauer: auf Tageswerten des Beschaffungsmarktes, d. h. auf Wiederbeschaffungswerten des Bilanzstichtages«).

Dette Princip er jo det samme som det, der ligger til Grund for Prof. F. Schmidts »organiske Balance«, hvilket Prof. Lüer ogsaa anfører i sine videre Betragtninger angaaende denne Vurderingsteoris Indvirkning paa Driftsregnskabet og dettes Resultat gennem Afskrivning paa de faste Aktiver og ved Gennemførelsen af Princippet om, at »Wertänderungen am ruhenden Vermögen«, d. v. s. urealiseret Tab eller Vinding ved Forandringer i den bogførte Værdi (de bogførte Priser) for saavel Varelager som Anlægsaktiver, skal føres paa en Værdireguleringskonto og ikke passere Driftsregnskabet. Det sidstnævnte Punkt vil altsaa bl. a. medføre, at en Prisstigning paa Varer, medens de ligger paa Lager, ikke indgaar i Bruttofortjenesten, saa lidt som et lignende Prissald forringer Bruttofortjenesten; denne beregnes med andre Ord udelukkende som Forskellen mellem Salgsprisen og den Indkøbspris, der er gældende i det Øjeblik, da Varen sælges.

Prof. Lüer, der er »Leiter der Reichsgruppe Handel« og Medlem af »Akademie für Deutsches Recht«¹⁾, meddeler, at han selvanden har forelagt Akademiets Udvalg for Aktieret et Forslag, der gaar ud

¹⁾ En Institution, der har til Opgave at bringe den tyske Lovgivning paa alle Omraader i Overensstemmelse med den nationalsocialistiske Aand.

VURDERINGSPROBLEMER.

At Hans Chr. Riis.

Den organiske Balances Vurderingsteori i det nye Tyskland.

I »Festausgabe der Zeitschrift der Akademie für Deutsches Recht« (15/10 1936) har Prof. Dr. Carl Lüer, Frankfurt a. M., skrevet en Artikel: »Gedanken zum Neubau des Bilanzrechts«, hvori han skarpt angriber de saakaldte »stille« (usynlige) Reserver og hævder, at den eneste Maade, hvorpaa man effektivt kan forhindre Dannelse af disse »stille« Reserver, er ved at kræve Status opstillet paa Grundlag af den i Øjeblikket gældende Genanskaffelsesværdi (»dass eine wahre Vermögensrechnung, wie es die Bilanz sein soll, nur auf Tageswerten aufgebaut sein kann, genauer: auf Tageswerten des Beschaffungsmarktes, d. h. auf Wiederbeschaffungswerten des Bilanzstichtages«).

Dette Princip er jo det samme som det, der ligger til Grund for Prof. F. Schmidts »organiske Balance«, hvilket Prof. Lüer ogsaa anfører i sine videre Betragtninger angaaende denne Vurderingsteoris Indvirkning paa Driftsregnskabet og dets Resultat gennem Afskrivning paa de faste Aktiver og ved Gennemførelsen af Princippet om, at »Wertänderungen am ruhenden Vermögen«, d. v. s. urealiseret Tab eller Vinding ved Forandringer i den bogførte Værdi (de bogførte Priser) for saavel Varelager som Anlægsaktiver, skal føres paa en Værdireguleringskonto og ikke passere Driftsregnskabet. Det sidstnævnte Punkt vil altsaa bl. a. medføre, at en Prisstigning paa Varer, medens de ligger paa Lager, ikke indgaar i Bruttofortjenesten, saa lidt som et lignende Prissald forringer Bruttofortjenesten; denne beregnes med andre Ord udelukkende som Forskellen mellem Salgsprisen og den Indkøbspris, der er gældende i det Øjeblik, da Varen sælges.

Prof. Lüer, der er »Leiter der Reichsgruppe Handel« og Medlem af »Akademie für Deutsches Recht«¹⁾, meddeler, at han selvanden har forelagt Akademiets Udvalg for Aktieret et Forslag, der gaar ud

¹⁾ En Institution, der har til Opgave at bringe den tyske Lovgivning paa alle Omraader i Overensstemmelse med den nationalsocialistiske Aand.

paa at supplere de nugældende Bestemmelser for Aktieselskaber med Hensyn til Værdiansættelsen af henholdsvis faste Aktiver (Handels-gesetzbuch § 261—1) og Værdipapirer og Varer (§ 261—2) med en Tilladelse til *at optage disse Aktiver til Børs- eller Indkøbs-Markedspris eller, hvis en saadan ikke kan konstateres, til en Værdi, der maa tillægges Genstandene paa Opgørelsesdagen, under Forudsætning af, at Forskellen mellem Anskaffelses- eller Fremstillingsomkostningerne og Værdien paa Opgørelsesdagen fremgaar af en særlig Værdireguleringskonto i Status.* Naturligvis skulde Bestemmelserne om Foretagelse af de nødvendige Afskrivninger opretholdes.

Dette Forslag svarer, som det vil ses, nøje til det ovenfor anførte ledende Princip for den »organiske Balance«, men Forslaget blev forkastet, da Udvalget mente, at det paa det nuværende Tidspunkt ikke kunde indlade sig paa (»sich aussprechen für«) en saa dybt indgribende Reform af »Statusretten« (»das Bilanzrecht«).

Derefter kan man vel gaa ud fra, at den organiske Balances Vurderingsteori i den nærmeste Fremtid næppe vil komme til at præge en eventuel ny Aktieselskabslovgivning i Tyskland.

Det vistnok eneste Sted i den nugældende tyske Lovgivning, hvor der fra gammel Tid findes Bestemmelser, der nærmer sig til det organiske Vurderingsprincip, er Handelsgesetzbuch § 40—2, hvor det under Reglerne for den almindelige Købmands Bogføring bestemmes: »Bei der Aufstellung des Inventars und der Bilanz sind sämtliche Vermögensgegenstände und Schulden *nach dem Werte anzusetzen, der ihnen in dem Zeitpunkte beizulegen ist, für welchen die Aufstellung stattfindet.*«

Paa den første »Deutscher Fachkongress für das Prüfungs- und Treuhandwesen« i Weimar i November d. A. blev der holdt en Del ganske korte Foredrag om faglige Emner. I »Der Wirtschaftstreu-händer« Nr. 23 — 1/12 1936 — findes ganske korte Referater eller Resuméer (»Leitsätze«) af disse Foredrag og Nr. 1 af de nævnte »Leit-sätze« lyder som følger:

»Der *Zeitwert* des § 40 H G B lässt eine ordnungsmässige Bilanzierung nicht oder nur bedingungsweise zu. Es ist an der Zeit diese Vorschrift abzuändern.«

Skønt der intet siges om, hvilke Regler man kunde tænke sig at sætte i Stedet for, tyder dog Bemærkningen paa, at man blandt praktiske Regnskabsfolk og Revisorer ikke ser med Velvilje paa den øjeblikkelige Værdi som Vurderingsgrundlag under Statusopgørelsen.

En af de væsentligste Indvendinger mod den organiske Balance-teoris Krav om Vurdering af Anlægsaktiverne paa Grundlag af »Dags-

værdien«, d. v. s. Genanskaffelsesværdien paa Statusdagen, har jo altid været den, at en saadan Værdi for Anlægsaktivernes Vedkommende er meget vanskelig, ja for visse af disse Aktiver umulig at bestemme. Denne Opfattelse har for nylig gjort sig stærkt gældende i en Dom, der er afsagt af »Oberlandesgericht Hamburg«, refereret og kommenteret i »Der Wirtschaftstreuhänder« Nr. 20, ^{16/10} 1936.

Sagen var anlagt af en Minoritet af Aktionærer i et unævnt Aktieselskab og drejede sig bl. a. om Opløsning af meget betydelige »stille« Reserver, der — i det mindste delvis — ønskedes anvendt til Dividendeudbetaling. De »stille« Reserver, der her var Tale om, maatte væsentlig søges i den opførte Værdi for Bygninger og Maskiner, hvilken sidste Post stod bogført til RM 1—, og ansloges ialt til *mindst* at andrage et Beløb af RM 622 000—. I Præmisserne udtaler Retten i en her sammentrængt Gengivelse om Muligheden af at foretage en virkelig objektiv Vurdering af disse faste Aktiver, at de ikke kan ansættes til nogen absolut Værdi, men at denne maa være relativ, d. v. s. afhængig af den enkelte Virksomheds Ydelseskapacitet (Leistungsfähigkeit) og Beskæftigelsesgrad, af Vedligeholdelse og løbende Modernisering af Maskiner etc. og af mange andre skiftende Faktorer. Man vil ikke benægte, at der findes betydelige »stille« Reserver i det bogførte Beløb for de to Anlægsaktiver, men man anser det for udelukket at bestemme deres Størrelse blot nogenlunde sikkert, da man ikke er i Besiddelse af en *objektiv* Maalestok for disse Aktivers Værdi. Hvor stor en Rolle den rent *subjektive* Opfattelse af Værdien spiller, finder Retten bekræftet ved en Sammenligning mellem den Vurdering, der er foretaget af »der gerichtliche Sachverständige« paa den ene Side, og Bedømmelsen fra det sagkyndige Vidne paa den anden Side. Begge har de handlet som autoriserede Revisorer (»zugelassene Wirtschaftsprüfer«) under det særlige Ansvar, som denne Stilling medfører, og begge er de uden Tvivl efter bedste Overbevisning kommet til de af dem foretagne Værdiansættelser, der *afviger fra hinanden med flere Hundrede Tusinde Reichsmark*. Retten tilføjer — maaske lidt spydigt — at en tredje Revisor formodentlig vilde være fremkommet med endnu en tredje Vurderingsmulighed.

Retten fremhæver yderligere Fordringen om Kontinuitet i Statusopgørelsen (»die Bilanzkontinuität«), der jo brydes ved en indgribende Omvurdering af de faste Aktiver, og hvad deraf følger, f. Eks. med Hensyn til Afskrivning, og mener at et Brud paa denne Kontinuitet kun bør ske, naar det drejer sig om vigtige Livs- og Eksistenspørgsmaal for den samlede Virksomhed. Da dette ikke er Tilfældet i den

foreliggende Sag, kunde Retten af ovennævnte Grunde ikke gaa med til en Opskrivning af de nævnte to faste Aktivgrupper.

Det er jo gjort gældende, at et Særpræg for den organiske Balances Vurderingsteori er, at der ved Anvendelse af denne skabes en nøje (»organisk«) Forbindelse mellem den enkelte Virksomhed og det omgivende Samfund (en vis Tilknytning mellem »Betriebswirtschaft« og »Volkswirtschaft«), og man kunde derfor tænke sig, at denne Teori vilde faa særlig gunstige Vilkaar i den nye totalitære tyske Stat. Dette synes imidlertid efter de her fremdragne Eksempler paa juridiske Afgørelser og praktiske Anskuelser næppe at være Tilfældet.

Amerikanske og engelske Udtalelser fra de sidste Aar om den øjeblikkelige Værdi (Dagsværdien, Dagsprisen) som Basis for Vurderingen af de faste Aktiver.

Fra Amerika foreligger der et Foredrag af George O. May, Certified Public Accountant, om »The Influence of Accounting on the Development of an Economy«, der i udvidet Form er gengivet som tre Artikler i »The Journal of Accountancy« for Januar 1936, og hvori bl. a. Spørgsmalet om Omvurdering af de faste Aktiver efter skiftende Konjunkturer gøres til Genstand for en ret indgaaende Behandling.

Foredraget er oprindeligt holdt paa Aarsmødet for »American Institute of Accountants« i Oktober 1935, og Redaktionen af ovennævnte Tidsskrift anbefaler Artiklerne til Læsernes særlige Opmærksomhed som et meget betydningsfuldt Bidrag til den moderne Litteratur om Regnskabsvæsen.

Efter Forfatterens Fremstilling skal de amerikanske »accountants« omtrent samtidigt med, at den organiske Balances Vurderingsteori fremkom i Tyskland (d. v. s. for en 10—15 Aar siden), være »kommet paa gale Veje«, som Forfatteren udtrykker sig, og være begyndt paa at korrigere den bogførte Værdi af de faste Aktiver i en Udstrækning, som man aldrig tidligere havde forsøgt¹⁾. Forfatteren anfører forskellige Omstændigheder, som kan tjene til Undskyldning (extenuation) for denne Fremgangsmaade paa det paagældende Tidspunkt, men mener, at det vil være det klogeste at indrømme Fejltagelsen og at beslutte ikke at lade sig forlede til »at gøre det igen«.

Efter Forfatterens egen Opfattelse, bestaar den Opgave, der paa-hviler den regnskabskyndige, ikke i at bestemme og bogføre Svingningerne i de faste Aktivers Værdi, men i paa Basis af deres Anskaffessum at beregne den nødvendige Afskrivning for Slid og Ælde, der skal fragaa i Bruttofortjenesten, saaledes at Aktiverne, naar de

¹⁾ Der foreligger dog ikke noget om, at denne Svingning er forårsaget af den tyske Teori, som Forfatteren af Artiklen overhovedet ikke nævner.

ikke længere kan anvendes, vil staa bogført med deres Salgsværdi som gammelt Jern etc.

Forfatteren anfører ogsaa med Hensyn til Kontinuiteten, at Opstillingen af et Driftsregnskab, der egner sig til Sammenligning mellem flere paa hinanden følgende Perioder, vil blive vanskeligere og mere indviklet, hvis Regnskabet med Hensyn til de faste Aktiver periodisk skulde reguleres med det Formaal for Øje at genspejle Svingningerne i disse Aktivers Værdi.

Mr. May kommer ogsaa ind paa den store Betydning, som en Virksomheds Indtjeningsevne har for Beregningen af, hvad Virksomheden er værd, og at det derfor er meget mere nyttigt at søge Indtjeningsevnen klarlagt end at fastslaa den øjeblikkelige Værdi af Aktiver, der ikke er bestemt til at afhændes. Og — siger han videre — i den Udstrækning regnskabsmæssige Oplysninger om Fortiden kan være til Hjælp ved Beregningen af den fremtidige Indtjeningsevne, vil et Regnskab, der ser bort fra (ignores) Svingninger i de faste Aktivers Værdi, sandsynligvis være meget mere nyttigt end et Regnskab, der forsøger at genspejle disse Svingninger.

Mr. May resumerer sin Opfattelse af hele Spørgsmaalet om den øjeblikkelige Værdi af de faste Aktiver i følgende Ord, som jeg vil tillade mig at anføre i Originalsproget:

«The canon (Regel, Rettesnor) of sound accounting, that fluctuations in the value of capital assets (faste Aktiver) not only may but should be ignored, rests on surer ground and is more realistic than the contention that balance-sheets should aim to reflect values.»

Mr. May er dog ikke blind for, at der kan indtræde Forhold, hvor den oprindelige Anskaffelsespris mister sin Betydning i en saadan Udstrækning, at det kan blive nødvendigt at anvende en anden Metode, og han henviser i denne Forbindelse til den store tyske Devaluering¹⁾; men saadanne Forhold, siger han, er exceptionelle.

I det samme Tidsskrift for Marts 1936 findes gengivet et andet Foredrag: »Special Problems in Accounting for Capital Assets« af Maurice E. Peloubet, Certified Public Accountant.

Mr. Peloubet udtaler i Begyndelsen af sit Foredrag, der er holdt paa et Møde af »Cost Accountants«, at hvis nogen af de tilstedeværende mener, at en eller anden Slags øjeblikkelig Værdi (present value) er den korrekte Basis for den regnskabsmæssige Behandling

¹⁾ Den meget stærke Inflation i Tyskland i Aarene efter Krigen har jo ogsaa ganske sikkert været stærkt medvirkende til Fremkomsten af den organiske Balance-teori.

af faste Aktiver, og at Revisor skulde være ansvarlig for Nøjagtigheden af saadanne Værdier, saa kan han kun sige, at man da er i Modstrid med den førende regnskabsmæssige Opfattelse, og han anbefaler vedkommende at gøre sig bekendt med de ovenfor citerede Artikler af Mr. May, der repræsenterer den bedste nugældende regnskabsmæssige Teori og Praksis.

Videre siger Mr. Peloubet, at hvis der er nogen, der tror paa stadige Omvurderinger som Basis for Anførelse af faste Aktiver, er der kun lidt, som den regnskabskyndige (the accountant) kan gøre for ham, og Mr. P. antager, at enhver almindelig »accountant« med en nogenlunde omfattende Erfaring vil være villig til at indrømme, at han ikke er i Stand til at udtænke eller udforme et klart Regnskab paa Basis af periodiske Omvurderinger af de faste Aktiver.

Fra *England* foreligger der en Artikel i »The Accountants' Journal« for Oktober 1935, der gengiver et Foredrag af den kendte Skribent og Foredragsholder P. D. Leake F. C. A.: »Accounting for Capital«, der bl. a. indeholder Betragtninger over Vurderinger af de faste Aktiver.

Mr. Leake siger herom, at efter Anskaffelsen af disse Aktiver, bør alle efterfølgende Svingninger i Indkøbs- eller Markedsprisen for lignende Ejendele fuldstændig lades ude af Betragtning i regnskabsmæssig Henseende, idet hele Spørgsmaalet bliver, hvorledes man skal fordele Anskaffelsesbeløbet (der vel at mærke er et kendt Beløb), saa rigtigt som muligt over det begrænsede Antal Aar, der vil drage Nytte af disse faste Aktiver i Driften af Virksomheden.

I »The Accountant« for $\frac{3}{4}$ 1934 har Mr. Leake skrevet en Artikel, hvori han indtager det samme Standpunkt som det, der er gengivet ovenfor. Mr. Leake skelner her mellem den Vurderingsmetode, der er almindelig, naar det drejer sig om »a going concern« (en Virksomhed, der er i Gang og som skal fortsættes), og som ganske svarer til den ovenfor anførte Fremgangsmaade, og den Metode, der bør anvendes, naar det drejer sig om Salg af en arbejdende Virksomhed. I sidstnævnte Tilfælde, siger Mr. Leake, maa man regulere Værdien af de faste Aktiver, der skal overtages, under Hensyntagen til de Prissvingninger, der har fundet Sted, og som kan have Indflydelse paa den mulige Pris for nye Maskiner etc. Mr. Leake kalder den saaledes regulerede Værdi for »the then value«.

Senere hen i samme Artikel omtaler Mr. Leake en tredje Værdi, som han kalder »The going-concern profits-basis value«, d. v. s. en Beregning af Værdien paa Basis af Indtjeningsevnen (smlgn. S. 29). Ved denne Vurderingsmaade maa man jo bl. a. tage Hensyn til Virk-

somhedens øjeblikkelige Stilling og fremtidige Udsigter, og Værdien af Virksomhedens »goodwill« vil derfor under visse Forhold udgøre en Del af den Værdi, hvortil de faste Aktiver ansættes.

Saa kortfattede og summariske Udtalelser som de, der er gengivet ovenfor fra amerikansk og engelsk Side, uden dyberegaaende Undersøgelser og Motivering, kan naturligvis ikke være endeligt afgørende for et Problem af saa vanskelig og betydningsfuld Karakter som Valget mellem den oprindelige Anskaffelsesværdi og den øjeblikkelige Værdi (Dagsværdien, Genanskaffelsesværdien), som Basis for Vurderingen af faste Aktiver — selv om dette Problem kunde finde en endelig Afgørelse, hvad det i Almindelighed sikkert ikke kan. Naar jeg desuagtet har fremdraget og gengivet dem her, er det for at vise, hvorledes Opfattelsen af Spørgsmaalet er i Øjeblikket blandt fremragende og ansete Praktikere i de to store Lande, der tilligemed Tyskland vel maa anses for at være førende inden for Regnskabsvæsen og Revision.
